

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Біла Ганна Сергіївна

**ЕСТЕТИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ
МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА**

спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: Кудла М. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

РЕЦЕНЗЕНТ: Ткачук М. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Захист відбудеться *18.05.2022 о 9:00 год.* на засіданні ЕК кафедри *педагогіки та освітнього менеджменту.*

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
1.1	Сутність професійного саморозвитку майбутнього педагога
1.2	Структура професійних якостей майбутнього педагога
1.3	Педагогічне спілкування як складова естетизації професійного саморозвитку майбутнього педагога
РОЗДІЛ 2	
РОЗДІЛ 2	ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ЕСТЕТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА
2.1	Стан готовності майбутнього педагога до професійного саморозвитку на естетичних засадах
2.2	Шляхи удосконалення процесу естетизації майбутнього педагога до професійного саморозвитку
2.3	Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Однією з визначальних тенденцій сучасної вищої педагогічної освіти є підготовка майбутніх педагогів до професійного саморозвитку, оскільки прагнення до саморозвитку в професії є нині особливо актуальним і характеризує суспільні потреби громадян нашої країни. Державна освітня політика України спрямовується на створення умов для вдосконалення підготовки фахівців, зокрема, педагогів.

Сучасні студенти закладів вищої педагогічної освіти – це майбутні педагоги, яким доведеться брати активну участь у формуванні й розвитку інтелектуальної та духовної основи суспільства через: виховання та навчання підростаючого покоління; створення умов для набуття молоддю соціального і професійного досвіду; передання та розвиток духовних надбань українського народу; досягнення високої культури міжнаціональних взаємин; формування у молоді духовності, фізичної досконалості, моральної, естетичної, правової, трудової та екологічної культури. Цей процес забезпечується Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Концепцією розвитку педагогічної освіти, Професійним стандартом на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти», Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій», метою якої є забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, потребами на основі навчання протягом життя та інших документах.

Отже, метою вищої педагогічної освіти в Україні є не лише набуття фундаментальних професійних знань майбутніх фахівців, а й формування в них готовності до подальшого професійного та особистісного саморозвитку, самореалізації. Зважаючи на це, одним із першочергових завдань закладу вищої освіти є розвиток у майбутніх педагогів досвіду самозбагачення інтелекту, почуттів, волі й інших якостей, що відтворюють різноманітність складових педагогічної дії. З огляду на зазначене, у студентів упродовж

навчання у закладі вищої освіти слід формувати готовність до професійного саморозвитку на естетичних засадах.

Нині, у складних суспільних умовах швидких змін, глобального оновлення не лише технологічної бази, а й ціннісної та інших сфер, загострюється проблема відповідності майбутніх педагогів потребам безпосередньої діяльності. Розв'язання цієї проблеми варто шукати в площині безперервного професійного розвитку й саморозвитку особистості впродовж життя. Ця проблема, передусім, стосується підготовки педагогів, адже саме вони є носіями і трансляторами загальнолюдських цінностей молодому поколінню. Соціальним замовленням сучасного українського суспільства є особистість конкурентоспроможного педагога, орієнтованого на безперервний саморозвиток і самовдосконалення. Тому важливою складовою освітнього процесу в закладах вищої освіти має бути забезпечення відповідної підготовки майбутніх учителів, формування їхньої готовності до безперервного професійного саморозвитку. Необхідно, щоб сучасний учитель теоретично й практично був здатний проаналізувати свої професійні можливості й на цій основі зміг сформулювати програму власного подальшого професійного зростання на будь-якому етапі професійної діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність в організації такої системи фахової підготовки майбутніх педагогів, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування їхньої готовності до безперервного професійного саморозвитку, що передбачає здатність постійно вдосконалювати свої особистісні та професійні якості й виявляється в бажанні та спроможності постійно підвищувати рівень професійної майстерності на естетичних засадах.

Аналіз сучасного стану готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку засвідчив, що студентам бракує вмотивованості, знань та умінь здійснювати професійний саморозвиток на естетичних засадах.

Проблемам навчання, виховання та саморозвитку особистості, педагогічної підготовки студентів присвячено численні напрацювання

вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, щодо: теорії та методики розвитку й саморозвитку – С. Дейя, Л. Зязюн, І. Зязюна, В. Лозового, Р. Немова та ін.; сутності та змісту підготовки майбутніх педагогів – В. Андрущенко, Н. Дем'яненко, О. Лавріненка, О. Падалки, О. Шевнюк та ін.; мотивації діяльності та поведінки – А. Маслоу, О. Орлова, В. Чіркова та ін.; філософського осмислення естетичного почуття, смаку та ідеалу – Г. Гегеля, Д. Дідро, Л. Левчук, Ж.-Ж. Руссо та ін.; професійних якостей майбутнього педагога – Д. Дроздова, І. Жорова, Є. Клімова, В. Онищенко, М. Тименка та ін.; професійних самоосвіти та самовиховання – С. Гончаренка, С. Єлканова, І. Наумченка, В. Олійника, Н. Протасової та ін.; педагогічного спілкування – В. Кан-Калика, А. Леонтєва, А. Макаренка, Г. Мешко, Л. Петровскої, В. Сухомлинського та ін.

І все ж, незважаючи на те, що тема професійного саморозвитку майбутнього педагога досить широко представлена у дослідженнях науковців, його естетизації достатньо уваги не приділялося.

Отже, актуальність і необхідність подальшого дослідження даної проблеми, а також недостатній рівень її розробленості й обумовили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи **«Естетизація професійного саморозвитку майбутнього педагога»**.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці шляхів удосконалення професійного саморозвитку майбутнього педагога на естетичних засадах.

Об'єкт дослідження – професійний саморозвиток майбутнього педагога.

Предмет дослідження – процес естетизації професійного саморозвитку майбутнього педагога.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

1. Уточнити сутність поняття «естетизація професійного саморозвитку майбутнього педагога».
2. Схарактеризувати структуру професійних якостей майбутнього

педагога.

3. З'ясувати стан готовності майбутнього педагога до професійного саморозвитку на естетичних засадах.

4. Обґрунтувати шляхи удосконалення процесу естетизації професійного саморозвитку майбутнього педагога.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи дослідження: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, конкретизація та систематизація теоретичних положень та *емпіричні*: бесіда, анкетування, тестування, опитування, спостереження.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (факультет соціальної та психологічної освіти). Загальна кількість респондентів – 45 осіб.

Теоретичне значення роботи полягає у з'ясуванні сутності естетизації професійного саморозвитку майбутнього педагога; схарактеризовано структуру професійних якостей майбутнього педагога, що формують естетичний ідеал і спонукають до кількісних психофізіологічних змін майбутнього педагога.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в можливості використання теоретичних положень та практичних рекомендацій науково-педагогічними працівниками у процесі підготовки майбутніх педагогів, практичній роботі педагогів, системі післядипломної педагогічної освіти; при написанні посібників, підручників, методичних рекомендацій, навчальних програм тощо.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження представлені на XI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (24 листопада 2021 р., м. Умань).

Публікації. Основні положення дослідження публікувались у тезах «Особливості педагогічного спілкування у професійному саморозвитку майбутнього педагога».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел (81 найменування). Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи складає 110 сторінок, з них 91 сторінка основного тексту.

ВИСНОВКИ

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної наукової літератури з'ясовано, що професійний саморозвиток майбутнього педагога – це цілеспрямована самоосвітня та самовиховна діяльність студента закладу вищої освіти, метою якої є формування та вдосконалення професійних якостей.

Професійні якості майбутнього педагога доцільно розглядати як сукупність характерних ознак, якими йому необхідно володіти для успішного виконання професійної діяльності. До професійних якостей майбутнього педагога відносимо: професійні знання, вміння, навички, цінності, ставлення та педагогічні здібності.

Визначено, що до естетичних засад професійного саморозвитку майбутнього педагога належать естетичні почуття (прагнення до переживання позитивних та уникнення негативних почуттів упродовж навчання), смак (здатність оцінювати та розрізняти сприймані явища з позиції почуттів, які вони викликають, як позитивні чи негативні) та ідеал (прагнення наблизитись до професійної досконалості). Найзагальніше усі почуття майбутнього педагога поділяються на позитивні та негативні і складають естетичне почуття. До позитивних почуттів належать прекрасне та піднесене, до негативних – потворне та низьке, перехідними або проміжними є комічне та трагічне.

Встановлено, що естетичні засади професійного саморозвитку – це почуттєві основи, які викликають оціночні судження, формують естетичний ідеал і спонукають до якісних фізіологічних змін майбутнього педагога, які характеризуються ускладненням, удосконаленням, оновленням структури його професійних якостей через цілеспрямовану самоосвітню та самовиховну діяльність, характерними ознаками якої є автономність, набуття досвіду, спрямованість на себе, другорядність стороннього впливу.

З'ясовано, що підготовка та самопідготовка майбутнього педагога має бути спрямована передусім на опанування вмінням педагогічного спілкування, за допомогою якого він зможе цілеспрямовано впливати на емоційно-почуттєву сферу суб'єктів учіння та корегувати їхню поведінку і діяльність, збагачувати розумові здібності тощо. Майбутній педагог через спілкування має навчитись викликати у суб'єктів учіння прекрасне, піднесене, рідше комічне почуття, формувати й розвивати естетичний смак та ідеал.

Визначено, що готовність майбутнього педагога до професійного саморозвитку на естетичних засадах розглядається як його здатність до успішного виконання самоосвітньої та самовиховної діяльності, які спрямовані на формування та вдосконалення професійних якостей на основі відповідних знань та умінь. Вона є одним із основних елементів його загальної професійної готовності.

Визначено особливості готовності майбутнього педагога до професійного саморозвитку на естетичних засадах, до яких ми відносимо: вмотивованість (прагнення підвищити результативність навчальної діяльності, віра в себе та свої можливості досягти успіху в навчальній діяльності, прагнення виявляти та усувати недоліки у власній підготовці та діяльності), теоретична (знання професійних якостей майбутнього педагога, методів їх діагностики, систем самоосвіти і самовиховання, естетичних засад педагогічного спілкування, методів виявлення недоліків діяльності) та практична (уміння діагностувати професійні якості, здійснювати професійні самоосвіту і самовиховання, здійснювати педагогічне спілкування на естетичних засадах, виявляти недоліки власної діяльності) підготовленість.

На основі аналізу анкетних даних респондентів експериментальної та контрольної груп окреслено рівні готовності майбутнього педагога до професійного саморозвитку на естетичних засадах: високий, середній і низький.

У ході дослідження виявлена перевага низького (52,1 %) та середнього (30,7 %) рівнів готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку на естетичних засадах, що є однією з причин недостатньо високого рівня, оскільки більшість із студентів не володіють відповідними знаннями естетизації професійного розвитку.

Теоретично обґрунтовано шляхи удосконалення естетизації професійного саморозвитку майбутнього педагога, що передбачають здійснювати професійний саморозвиток у декілька етапів: мотиваційний – полягає у формуванні зовнішніх і внутрішніх мотивів, що активізують прагнення до його здійснення; діагностичний – виражається у діагностиці сформованості професійних якостей і рівня їх розвитку через самоспостереження, самоаналіз, самооцінювання, отримання зовнішньої оцінки результатів діяльності суб'єкта саморозвитку; формувальний – має своєю суттю формування та вдосконалення професійних якостей майбутнього педагога через професійні самоосвіту та самовиховання. практичний – виражається у прояві рівня сформованості власних професійних якостей через практику педагогічного спілкування та самокритичний – полягає у рефлексії над діями, здійсненими протягом попередніх етапів через застосування самоаналізу, самооцінки, оцінки результатів власної діяльності іншими, самоконтролю та самозвіту.

Крім того, з метою якіснішого опанування студентами робочої навчальної програми з дисципліни «Педагогічна майстерність викладача» нами запропонована тема «Основи професійного саморозвитку майбутнього педагога», якою передбачалося розкрити сутність та мету професійного саморозвитку на естетичних засадах.

Експериментальна робота передбачала перевірку ефективності запропонованих шляхів удосконалення готовності студентів до професійного саморозвитку, що дозволило виявити кращі результати, знайшовши відбиття в позитивній динаміці рівнів готовності майбутніх педагогів до професійного саморозвитку на естетичних засадах. Аналіз результатів педагогічного

експерименту дав підстави засвідчити, що у студентів експериментальної групи простежується позитивна динаміка загального рівня готовності до професійного саморозвитку на естетичних засадах. Наприкінці формувального експерименту у студентів ЕГ високий рівень готовності був виявлений у 52,1 % ЕГ (КГ – 22,7 %), середній – у 34,8 % ЕГ (КГ – 31,9 %), низький – у 13,1 % ЕГ (КГ – 45,4 %).

Порівняння кількісних та якісних показників, отриманих у результаті дослідно-експериментальної роботи, засвідчило значне підвищення високого рівня готовності до професійного саморозвитку на естетичних засадах на 34,9 % у студентів ЕГ (від 17,2 % до експерименту до 52,1 % – після експерименту) та зниження низького рівня на 39 % (від 52,1 % до експерименту до 13,1 % – після експерименту) та відсутність змін у студентів контрольних груп.

Отже, запропоновані шляхи удосконалення професійного саморозвитку майбутнього педагога на естетичних засадах є ефективними.